

Köyhien kirous

Lepra on antiikin ajan pelätty tartuntatauti, josta liikkuu enemmän tarinoita kuin tietoa. Yksi maailman pahimmista epidemioista jyllää tälläkin hetkellä eteläisessä Nepalissa.

JANAKPUR Ovesta astuu mies, jonka kämmenet ovat käpristyneet. Yksi sormista puuttuu. Lääkäri Krishna Lama puristaa tynkää, mutta potilas ei tunne kosketusta.

Nathuni Mandalin, 60, tarina on leprapotilaalle tavallinen. Ensin lähti tunto sormista. Peltotoissa käteen tullut haava tulehtui. Kun jalkaan kehittyi ärtynyt haavauma, Mandal hakeutui hoitoon.

Lepran aiheuttava bakteeri löydettiin jo vuonna 1873, mutta siihen tehoava lääkehoito vasta 1982. Taudin vaarallisin piirre on ihon tunnottomuus. Kun ihminen ei tunne kipua, pieni kivi kengässä voi johtaa tulehtuneeseen haavaumaan ja jopa verenmyrkytykseen. Osa lepran aiheuttamista raajojen epämuodostumista voidaan korjata kirurgisesti, mutta hermovauriot eivät parane.

Potilas yrittää taivuttaa nilkkaansa, joka on kertaalleen leikattu. Toipuminen näyttää lupaavalta, ja pian jalan pitäisi kannatella miehen painoa peltotoissa. Varpaat ovat lepran runtelemat ja epämuodostuneet.

Sosiaaliseen elämään tauti vaikuttaa senkin jälkeen, kun bakteeri on taltutettu. Nepalissa entinen leprapotilas suljetaan helposti yhteisön ulkopuolelle, koska ihmiset pelkäävät tartuntaa. Sairastuneet taas kieltäytyvät uskomasta saaneensa tartuntaa ja viivyttelevät hoitoon hakeutumisesta viimeiseen asti, jolloin tauti on jo ehtinyt aiheuttaa parantumatonta vahinkoa.

Vanhoiden uskomusten

mukaan lepra saa raajat mätänemään irti. Hindu-laisessa kulttuurissa lepra on tulkittu rangaistukseksi edellisen elämän synneistä. Kristillisessä perinteessä sitä on pidetty Jumalan kirouksena.

Paljain käsin

Lepra ei tartu yleisen harhailuon mukaisesti kosketuksesta vaan pisaratartuntana. Lääkäri Krishna Lama onkin hoitanut potilaitaan jo 22 vuotta paljain käsin.

– Sairaalassa käy päivittäin 300 potilasta. Jos asiakkaalla on ihomuutos, pidämme lepraa mahdollisena. Osa valittaa myös pistelevästä tunteesta raajoissa. Ihon kudoksenäyte ja verinäyte tutkitaan mikroskooppiteillä. Lepradiagnoosin saanut potilasta hoidetaan antibioottien ja steroidien yhdistelmähoi-dolla 6–12 kuukautta, hän kertoo.

Hoito on potilaille maksutonta. Lääkkeet kustantaa Maailman terveysjärjestö WHO ja muun hoidon brittiläinen järjestö Nepal Leprosy Trust, jota tuetaan Ison-Britannian, Irlannin, Yhdysvaltojen, Kanadan ja Japanin kehitysmäärärahoista.

Krishna Lama on syntynyt pääkaupunki Kathmandun liepeillä leprasiirtolassa, mutta ei ole koskaan saanut tartuntaa.

– Molemmilla vanhemmillani oli lepra jo ennen syntymääni. Tauti ei välttämättä siirry äidiltä lapselle, mutta pitkän altistuksen tuloksena se on mahdollista.

Lalgadhissa diagnosoidaan vuosittain 1200 uutta

lepratapausta, ja määrä on kasvussa.

– Itämisaika on keskimäärin yli viisi vuotta, mutta täällä Janakpurin seudulla selvästi lyhyempi. Meillä käy 6–7-vuotiaita potilaita, joilla on vakavia epämuodostumia. Pienten lasten sairastuminen todistaa, että tauti leviää köyhällä maaseudulla nopeasti, hän kertoo.

Yksi lepran lapsiuhreista on 12-vuotias **Neelam Shah**. Hän tuli sairaalaan ensimmäisen kerran 7-vuotiaana. Vasemmassa jalassa oli haavauma, josta tulehdus levisi koko kehoon. Ainoa keino pelastaa nuoren potilaan henki oli jalan amputointi.

Hänen tilansa on vakaa, mutta oikeassakin jalassa on haavauma. Ellei se parane, on mahdollista, että toinenkin jalka joudutaan amputoimaan.

Lepra on ensisijaisesti yhteiskunnallinen ongelma. Sairastuneita yhdistää köyhyys, tiheä asutus, heikko hygienia ja ravitsemustila sekä julkisen terveydenhuollon puuttuminen.

Myös suomalaisen kehitysjärjestö Fidan tuella on järjestetty koulukampanjoita, joilla sairaalan lääkärit kiertävät maaseudulla teke-mässä terveystarkastuksia ja puhumassa lepran ehkäisystä.

– Ensimmäiseksi opetamme oman kehon puhtaana-pitoa. Se auttaa pysymään terveenä. Leprasta toipuneita taas autamme pääsemään kiinni takaisin normaaliin elämään, Krishna Lama kertoo.

**TEKSTI JA KUVAT
MIIKKA JÄRVINEN**

Hindulaisessa kulttuurissa lepra on tulkittu rangaistukseksi edellisen elämän synneistä. Kristillisessä perinteessä sitä on pidetty Jumalan kirouksena.

Toipumisenkin jälkeen lepran jättämät epämuodostumat ja arvet herättävät ympäristössä pelkoa, joka vaikeuttaa normaalin elämän aloittamista.

Krooninen bakteeritulehdus

- Lepra on ihon ja ääreishermoston krooninen tulehdus. Oireita ovat ääreishermostojen kasvu, ihon tunnottomuus, lihasten halvaantuminen ja nivelten epämuodostumat.
- Lepran aiheuttaa tuberkuloosille sukua oleva bakteeri Mycobacteria leprae jota tavataan Afrikassa, Aasiassa ja Etelä-Amerikassa.
- WHO:n mukaan lepraa sairastaa koko maailmassa ar-

- violta 190 000 ihmistä, heistä kaksi kolmannesta Nepalissa, Intiassa ja Bangladeshissa.
- Lepratartunnat ovat maailmanlaajuisesti vähentyneet joka vuosi. Janakpurin seudulla epidemian kehitys on ollut päinvastainen.
- Bakteeri leviää hengitysteitse, mutta ei flunssan tavoin, kun joku puhuu tai niistää. Tartunta vaatii pitkäkestoisen altistuksen eli elämisen lähei-

- sessä kontaktissa sairastuneen henkilön kanssa.
- Varhainen diagnoosi ja hoidon aloittaminen parantavat ennustetta. Epämuodostumia kehittyy joka kymmennelle potilaista.
- Suurimmalla osalla tauti aiheuttaa vain pienikokoisia tunnottomia leesioita. Lepra itsessään ei tapa, mutta siitä johtuviin tulehduksiin menehtyy 1–2 potilasta tuhannesta.